

Ob osemdesetletnici dr. Rudolfa Trofenika*

Več vzrokov je, da širša slovenska javnost danes premalo pozna dr. Trofenika in njegovo delo za našo znanost in kulturo. Najprej in največ je k temu verjetno pripomogla okoliščina, da biva dr. Trofenik že od leta 1956 v Nemčiji, v Münchnu, potem kaže upoštevati, da je bil takoj po koncu druge svetovne vojne odpuščen iz službe na ljubljanski Univerzi, kjer je bil privatni docent za kazensko pravo, nato pa od leta 1947 do 1956, kot beremo v Slovenskem biografskem leksikonu, v "politični klawzuri". "Politična klawzura" — kakšen eufemizem, s katerim je pisec biografskega članka morda dobronamerno napol prikril dejstvo, da je bil dr. Trofenik po vojni devet let zaprt na Igu! Ne glede na to, da najnovejši Trofenikov življenjepis kot vzrok za povojni odvzem svobode ne navaja političnih razlogov, pa lahko trdimo: dr. Trofenik je postal leta 1945 neznana oseba ali neoseba, pred tem pa je bil mladi visokošolski učitelj in znanstvenik z veliko možnostjo, da začne uspešno univerzitetno kariero.

Rojen v Studencih pri Mariboru leta 1911 je ljudsko šolo in klasično gimnazijo dovršil v Mariboru, študij prava na Univerzi v Ljubljani, kjer je diplomiral in dosegel doktorat prava, dodatno vpisal še filozofijo in klasično filologijo ter napravil znanstveni doktorat iz filozofije, postal na Pravni fakulteti asistent pripravnik, redni asistent in sredi vojne, leta 1942, privatni docent. Takoj po koncu vojne pa je prišlo zanj kot za mnoge druge do nenadnega preobrata in do popolne spremembe življenjske poti. Tedaj je bil dr. Trofenik že znan kot pravni znanstvenik, saj je od leta 1940 do 1944 objavil devet razprav s področja kazenskega prava, največ v Slovenskem pravniku in Času. Obsodba leta 1946 in daljši zapor pa sta povzročila, da je dr. Trofenik po vrnitvi na prostost in legalnem odhodu v Nemčijo leta 1956 popolnoma zapustil svoj prvi poklic, poklic prava, v največji meri tudi svojo drugo stroko, filozofijo — omembe vredni sta predvsem njegovi razpravi Nekaj o moderni filozofiji pri Slovencih in o Francetu Vebru, utemeljitelju moderne filozofije pri Slovencih iz poznejših let — ter se po prihodu v München odločil za nekaj tretjega. Za nekaj povsem novega, vendar takega, kar je ustrezalo njegovi razgibani človeški naravi. Tej naravi namreč pri vsem pravu in filozofiji ni bil tuj smisel za podjetništvo in s tem zvezano poslovno tveganje. Ob tem je bilo potrebno veliko iznajdljivosti, zlasti poguma, saj se je dr. Trofenik v Münchnu odločil, da ustanovi založbo znanstvene literature, in to brez začetnega kapitala, v državi tržnega gospodarstva in ostre konkurence. Ostaja skrivnost, kako mu je to uspelo, ugotovimo lahko samo dejstvo, da so že leta 1960 začele izhajati prve publikacije založbe "Dr. Dr. Rudolf Trofenik Verlag München", od 1966 naprej pa je specializirana založba delovala redno in se v celoti osredotočila na kulturo in zgodovino vzhodne Evrope ter bližnjega Orienta.

Trofenikov založniško-znanstveni projekt je pokrival tista področja, ki so sestavni del svetovne civilizacije, a so jih na zahodu iz različnih vzrokov zanemarjali, zdaj pa jim je vsesplošna težnja po univerzalnosti pomagala k uveljavitvi — slavistiko, slovenistiko, balkanistiko, albanistiko, orientalistiko in hungaristiko. Na tem mestu se ne bi spuščali v vsa območja Trofenikovega tematsko močno razvejenega založništva, poudariti kaže zgolj tisto stran njegove dejavnosti, ki zadeva Slovence. Izključno slovensko tematiko zajemajo namreč tri zbirke njegove založbe. Najprej temeljna in po izdanih knjigah najobsežnejša zbirka Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen, v kateri je išlo več kot dvajset nacionalno pomembnih publikacij, vezanih predvsem na starejša obdobja naše zgodovine, na Brižinske spomenike, reformacijo, razsvetljenstvo in romantiko. Vendar najdemo tudi med izdajami te zbirke dela, ki posegajo v novejši čas, npr. zbornik ob Slodnjakovi

* Op. ur. Neposredno pred izidom te številke Jezika in slovstva je slovenska javnost neprijetno presenetila novica, da je dr. Rudolf Trofenik umrl 7. decembra 1991 v Münchnu. Za to naj bo naš prebravnik zapoznel jubilejni članek posvečen tudi njegovemu spominu.

sedemdesetletnici, Vebrovi osemdesetletnici ali disertacijo o Francetu Balantiču. Vtis je, kakor da se glavna slovenistična zbirka približuje sodobnosti, s tem pa nastaja možnost, da močneje poseže v duhovno vzdušje današnjega slovenstva. Druga zbirka Litterae Slovenicae prinaša krajše razprave s področja literarne preteklosti, kulturologije, zgodovine, in tudi tukaj je težišče na starejših obdobjih nacionalnega razvoja. Tretja zbirka Litteratura Slovenica je namenjena prevodom naših poglobitvinih literarnih del in zbirk v nemščino, navadno opremljenih s spremno študijo in opombami. Izbor avtorjev je tu sodobnejši, saj sega od romantike globoko v naše stoletje. V zbirkah ali zunaj zbirk so izšle monografije ključnih osebnosti naše zgodovine (Trubar, Gallus, Kopitar), literarnozgodovinske razprave v knjižni obliki, faksimilirani ponatisi starejših del iz naše literarne in kulturne preteklosti. Več prispevkov o slovenski problematiki, praviloma naših avtorjev, najdemo še v drugih zbirkah in spominskih zbornikih, tudi v zbornikih ob mednarodnih znanstvenih kongresih in srečanjih.

Slovenistika je seveda ena stroka v Trofenikovem znanstveno-založniškem projektu, toda že mednarodna odmevnost, ki jo ustvarjajo slovenistične publikacije, je neprecenljive vrednosti za spoznavanje in širjenje naše nacionalne identitete v svetu. Kolikšen je po vsem tem prispevek Trofenikove založbe k spoznavanju drugih vzhodnoevropskih kultur, si lahko predstavljamo. Tembolj, ker je dr. Trofenik s svojo vsestransko humanistično razgledanostjo ves čas načrtno usmerjal založniško dejavnost na vseh področjih, kar pomeni, da je dajal pobude za znanstvene raziskave in publikacije, ki so jim sledile, ter poiskal ustrezne sodelavce, kolikor ni kdaj pa kdaj celo sam prevzel vlogo avtorja.

Mednarodni ugled Trofenikove založniške ustanove ni ostal neopažen. Nemčija, ki je našemu rojaku dala zavetje v najtežjih časih in mu omogočila uresničitev načrtov, ga je počastila z zveznim križcem za zasluge, Univerza v Palermu ga je izvolila za častnega člana Centra za mednarodne albanološke študije, prav tako Society for Slovene Studies v Združenih državah Amerike. V domovini je postal dr. Trofenik častni član Filozofskega inštituta na ljubljanski Teološki fakulteti, častni član Slavističnega društva Slovenije in pred kratkim zunanji dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Zasluzena priznanja mecenu in mentorju slovenske kulture v svetu!

France Bernik

